

Kausityövoiman saatavuuteen varauduttava koronaepidemiasta huolimatta - Kausityöntekijöiden tarve 15000 työntekijää.

1) Tausta

Suomeen tulee vuosittain jopa 15 000 maa- ja puutarhatalouden parissa työskentelevää kausityöntekijää eri maista (esimerkiksi Ukraina, Venäjä). Työtehtävät painottuvat sadonkorjuuseen kesästä alkaen, mutta osa työtehtävistä alkaa jo kauden alussa aikaisin keväällä. Koronaepidemialla on todennäköisesti koko kasvukauteen ja saatavaan satoon ulottuvia merkittäviä vaikutuksia. Tarvitsemme nopeita keinoja, joilla työvoiman saatavuus maaseudulle turvataan. Nämä kausityöntekijät tarvitaan myös nyt alkavana kasvukautena, jotta alkutuotanto voi jatkua häiriöttä.

Tarvitsemme keinoja, joilla epidemian salliessa ulkomainen työvoima saadaan nopeasti Suomeen. Lisäksi tarvitsemme keinoja, joilla kotimainen ”työvoimareservi” saadaan käyttöön. Tämä on välttämätöntä kotimaisten elintarvikkeiden saatavuuden turvaamiseksi myös poikkeustilanteessa.

Maatalouden lisäksi kausityövoiman tarve on suuri etenkin marja- ja vihannestiloilla. Lisäksi maaseutumatkailussa käytetään kausityövoimaa. Kaikille näillä aloilla on yhteistä, että ilman kausityövoimaa sato ja palvelut jäävät tuottamatta. Kriittistä on sekä istutus-, kylvö- ja valmisteluvaiheen työvoima, että sadonkorjuun työvoima.

Marja-, vihannes- ja kasvihuonetilat (3407 kpl vuonna 2018) tuottivat lähes 18 miljoonan kilon marjasadon. Avomaan vihanneksia tuotettiin 163 miljoonaa kiloa ja kasvihuonevihanneksia 100 miljoonaa kiloa vuodessa. Kotimaisen marja- ja vihannestuotannon tulojen merkitys on paitsi erittäin suuri aluetaloudellisesti, niin myös kansantaloudellinen vaikutus on mittava. Marja- ja vihannestuotanto on erittäin työvoimavaltaista. Satokaudella yksittäisellä tilalla saattaa työskennellä toista sataa henkilöä, sadoilla tiloilla työntekijöitä on kymmeniä sadonkorjuukauden ollessa kiireisimmillään. Tiloilla noudatetaan suomalaista lainsäädäntöä sekä yleissitovaa Maaseutuelinkeinojen työehtosopimusta.

2) Keinot työvoiman saatavuuden turvaamiseksi

2.1 Ulkomainen työvoima:

Kausityöolupien käsittelyn nopeuttaminen: Leudon talven jälkeen odotamme aikaista kevättä, joten myös työt alkavat tiloilla aiempaa aikaisemmin. Kausityöluvun käsittely kestää kuitenkin pitkään ja normaalitakaan työntekijöitä ei pahimmillaan saada tiloille ajoissa satokauden valmistelutöihin ja tilakohtaiset menetykset saattavat olla kohtalokkaita.

Lähes kaikki maa- ja puutarhatalouden yrittäjät ovat jo vuosia työllistäneet ulkomailta tulevia henkilöitä. Lukuisat kausityöolupia hakeneet työntekijät ovat myös järjestelmän tuntomia. Kausityöolupien myöntäminen pikaisessa aikataulussa, huomioiden töiden

aikaistuminen ja lyhyt ennakoitavuus, on elintärkeää. Myös luvan kustannukset ovat korkeat, etenkin tässä poikkeustilanteessa. Kun vaarana on lopulta työntekijän estyminen (joko lähtömaan ja/tai Suomen rajoitukset), ollaan kohtuuttoman tilanteen edessä niin työntekijän kuin työnantajan näkökulmasta.

MTK esittää, että

- ***Koronaepidemiasta huolimatta kausityöluvut käsitellään nopeasti, jotta tautitilanteen salliessa työntekijät saadaan nopeasti maahan. Kausityöluvut tulee aiempina vuosina jo Suomessa olleille myöntää tuloilmoituksen perusteella ja ne voidaan käsitellä jatkolupina. Uusille tulijoille luvat tulee myöntää korkeintaan viikon käsittelyajalla ja kevennetyillä edellytyksillä. Samalla tulee luopua saatavuusharkinnasta.***
- ***Kausityöoleskeluluvan hinta kohtuullistetaan 150 euroon/hakemus. Jatkoluvan hinta on 100 euroa.***
- ***Tilalta tilalle siirtymistä helpotetaan esimerkiksi tulo rajojen osalta.***
- ***Suomi selvittää, mikä on mahdollisuus kansainväliselle/maiden väliselle yhteistyölle. Rajojen mahdollisesti sulkeutuessa, voivat työluvun ja työoikeuden omaavat EU ja Ei-EU -kansalaiset edelleen ylittää maamme rajat. Samalla varmistetaan, ettei maahantulo vaaranna taudin torjuntaa.***
- ***Ulkomaiset työntekijät saattavat tullessaan joutua kahden viikon karanteeniin. Tästä aiheutuville kuluille säädetään määräaikainen karanteenituki, jolla varmistetaan, etteivät kulut jää yrityksen taakaksi.***

2. **Kotimainen työvoima, maassa oleva työvoima:**

Koronaepidemian takia on suuri riski, että ulkomaista kausityövoimaa ei saada maahan tai saadaan vain osin. Tähän tilanteeseen tulee välittömästi varautua.

MTK esittää, että

- ***Oma-aloitteisten maksujen ml. työnantajamaksujen maksamiselle annetaan määräaikainen lykkäys. Tämä helpottaa yritysten talousasemaa yleisesti, mutta auttaa myös työllistämässä.***
- ***Maatalouden kausityön palkkatuki korotetaan määräaikaisesti 50 %:iin kaikille tukeen oikeutetuille. Palkkatuki voidaan myöntää myös palkkatukijakson aikana, eikä vasta rekrytoinnin jälkeen.***
- ***Kauempina sijaitsevan työpaikan vastaanottamista helpottavaa liikkuvuusavustusta myönnetään määräaikaisesti myös alle 2 kk kestävästä työsuhteista.***
- ***Nuorille ja opiskelijoille säädetään määräaikainen palkkatuki kausityöhön.***
- ***Maassa vielä mahdollisesti oleva kausityövoima (matkailusesonki) kartoitetaan nopeasti ja ohjataan pian alkaviin muihin kausitöihin. Osalla on tullut/tulossa todennäköisesti seuraavien työsuhteiden peruutuksia (koskee ulkomaisia sekä kotimaisia sesonkityöntekijöitä).***

- ***Kartoitetaan koronatilanteen myötä lomautetuksi, työttömäksi jäävät eri alojen, esim. horeca-alan työntekijät ja ohjataan heitä TE-hallinnosta maaseudun kausitöihin.***
- ***Kartoitetaan mahdollisuus ohjata oppilaat nopeasti maaseudun yrityksiin harjoitteluun, Jos oppilaitokset menevät kiinni.***

3. Esitysten vaikutukset

Kausityövoiman saatavuutta turvaavat esitykset varmistavat kotimaisten elintarvikkeiden saatavuuden ja maaseudun yritysten selviämisen kriisin yli. Yritysten kaatumisella ja huoltovarmuusongelmilla olisi pitkäkestoisia vaikutuksia

Palkkatuen laajempi käyttö on jo valmiiksi hallituksen keinovalikoimassa, sen vaikutukset ovat hyvin tiedossa. Nuorille ja opiskelijoille suunnattu määräaikainen palkkatuki lisäisi jonkin verran valtion menoja, mutta taloudellisen aktiivisuuden lisääntymisen ansiosta vaikutukset jäisivät pieniksi. Sama koskee myös liikkuvuusavustusta.

Työnantajien maksujen lykkäämisellä ei olisi valtiontaloudellisia vaikutuksia. Koronatilanteen vuoksi työttömäksi jääneiden ohjaamisella maaseudun kausitöihin olisi positiivisia vaikutuksia. Samaten oppilaitosyhteistyöllä.

Kausityölupien käsittelybyrokratian helpottaminen voi vähentää Migrin kuluja käsiteltäviä tapausta kohti. Jos luvan hinta on esimerkiksi 200 euroa nykyistä edullisempi ja lupia käsitellään 5000 kpl on yrityksille koituva kustannus miljoona euroa pienempi. Karanteenituen suuruutta voi arvioida työntekijän kulujen kautta. Jos palkkakulut sivukuluneen ovat 2400 euroa kuukaudessa, voi karanteenituen taso olla esimerkiksi 600 euroa viikossa/työntekijä.

3) Ohjeet työnantajalle

MTK ry ohjeistaa jäsenyönantajiaan koronatilanteessa aktiivisesti, ja on valmis osallistumaan yhteisten toimenpiteiden läpiviemisessä liittyen mahdollisiin keinoihin ulkomaisen työvoiman saamiseksi maahan sekä kotimaisen työvoiman käytön edistämiseksi. Lisäksi MTK ajantasaistaa maaliskuussa www.toitäsuomesta.fi palvelun siten, että se tarjoaa entistä paremmin apua työllistämiseen.

Lisätietoja:

Kati Kuula, työvoimapalveluasiantuntija 045 112 9173, kati.kuula@mtk.fi

Marko Mäki-Hakola, elinkeinojohtaja 040 502 6810, marko.maki-hakola@mtk.fi